

Het land dat nooit teleurstelt

Herinneringen aan een poollichtreis

 Hilde Willemsen

Op 26 februari 2022 vertrokken 20 Urania-astroreizigers naar IJsland, op zoek naar het poollicht. Het was al de 11de Uraniareis naar IJsland. De eerste keer, in 2003, was het waarnemen van een ringvormige eclips het reisdoel. Dat werd een geslaagde missie, zoals je in De Sterrenwachter van september 2021 kon lezen. Sindsdien stonden al onze IJslandreizen in het teken van het poollicht. Nooit stelde IJsland teleur! Op alle reizen zagen we het noorderlicht. Toegegeven, niet altijd even uitbundig of spectaculair... Maar bij elk bezoek aan IJsland konden we ‘poollicht waarnemen’ afvinken. En elke reis genoten de deelnemers met volle teugen van de vele unieke aspecten van dit geweldige land.

DAT WAS OOK NU weer het geval. Nochtans wisten we al bij het vertrek dat de weersvooruitzichten niet rooskleurig waren. Zelfs de grootste optimist zou somber geworden zijn van hetgeen de weer-apps aankondigden. Dat werd de dag voor afreis al bevestigd, toen vanuit IJsland bericht kwam dat de geplande boottocht op dag 2 een ab-so-lu-te no-go zou worden.

Slecht weer dus... Alhoewel... “*Slecht weer bestaat niet, alleen slechte kleding*”, zeggen ze in IJsland. Maar als zelfs onze volbloed IJs-

landse gids ons bij aankomst toevertrouwt dat ze die Atlantische depressies, die nu al meer dan twee maanden de ene na de andere over IJsland zwiepen, echt wel beu is, moeten we toegeven: de meteo zit niet goed. Het dwingt ons tot een heleboel aanpassingen aan het reisprogramma, want een IJslandse winterstorm negeer je niet zomaar.

Bij reizen waar natuur of natuurverschijnselen de hoofdrol spelen—en dat is bij veel astroreizen het geval—moet je nederig accepteren wat de natuur in petto heeft en je indien nodig

aanpassen. Dat deden we, en het resultaat was een afwisselende, boeiende en geslaagde reis, mede dankzij de fantastische deelnemers!

In het reisverslag op de Urania-website neem je meer over hoe we de week precies doorbrachten. Een paar hoogtepunten pikken we er hier graag uit.

Een mythisch schiereiland

Een speerpunt van elke astroreis is dat het astronomische altijd gecombineerd wordt met een goed uitgekiend reisprogramma. Zo stond op het itinerarium van deze reis het *Snæfellsnes-schiereiland*. Dat ligt iets verwijderd van de grootste toeristische trekpleisters maar is een absolute topper! We zouden de kusten ontdekken vanop het water, maar stormweer stak daar een stokje voor. Het hele gebied werd trouwens afgesloten op de dag dat ons bezoek aanvankelijk gepland was en dus pasten we ons reisschema aan, zodat we de dag ervoor konden genieten van een alternatief bezoek aan het schiereiland. Dat bracht ons tot in *Arnarstapi*, een klein vissersdorp met een van de spectaculairste klifkusten van IJsland, waar de golven op indrukwekkende

basaltformaties uiteenspatten. Terwijl wij bijna weggeblazen worden, voeren de zeevogels er in de lucht moeiteloos een sierlijk dansje uit als was het op een licht briesje. Je geraakt gewoon niet uitgekeken op dit natuurspektakel...

Daar komen we ook het standbeeld van *Bárður Snæfellsás* tegen, een mythische figuur

die volgens een IJslandse saga in de Snæfellsjökull (dat is de gletsjer bovenop de Snæfellsjökull-vulkaan) woont en het schiereiland beschermt. Het hele verhaal gaan we hier niet uit de doeken doen. Zoals alle IJslandse sagen, is het een bijzonder ingewikkelde historie met talrijke intriges, magische figuren en veel bloedvergieten. Belangrijk om te onthouden is dat het verhaal eindigt met *Bárður* die zijn land weg-schenkt aan een vriend en sindsdien voor eeuwig in een grot in de berg woont.

Een gouden rondje...

Reis je voor het eerst naar IJsland, dan ont-kom je er niet aan: de *Gouden Cirkel* is de meest toeristische route op het eiland. In tegen-stelling tot wat vaak het geval is bij over-toeristische attracties, moet je het echt gezien hebben! Zowel historisch-cultureel als geografisch-geo-

logisch brengt deze route je tot de kern van IJsland. Het is een typische daguitstap waarbij eerst *Pingvellir* of de *Parlementsvlakte* bezocht wordt, daarna het geothermische gebied van *Geysir*, en als kers op de taart bewonder je de *Gulfoss*, of *Gouden Waterval*. Als het een beetje meezit mét regenboog. Het zit ons echter niet een beetje mee, maar een beetje veel tegen. Want in *Pingvellir* woedt een hevige sneeuw-storm en alle wegen ernaartoe zijn afgesloten. Het is pas tegen de middag dat de hoofdwegen vanuit Reykjavik terug opengaan en dus pas-sen we voor de derde dag op rij het reisschema aan, starten pas na de middag aan de Gouden Cirkel en doen de bezoeken in omgekeerde volgorde.

Het goede nieuws: na sneeuw komt zon-ne-schijn en we genieten van witte sprookjesland-schappen onder een staalblauwe hemel. Bij de

De heilige drievuldigheid van de Gouden Cirkel

Pingvellir of de **Parlementsvlakte** is één van de drie nationale parken van IJsland. Hier verwijderen de continenten zich letterlijk van elkaar: de Euraziatische en de Amerikaanse continentale platen bewegen zich in tegengestelde richting met een snelheid van zo'n twee centimeter per jaar. Tevens is dit de plaats waar in het jaar 930 voor de eerste keer de *Althing*, het IJslandse parlement, bij elkaar kwam en dat zouden ze op die plaats blijven doen tot in 1798.

Geysir is de naam van een geiser—echt waar—, meer nog, het is DE geiser die zijn naam verleende aan alle geisers ter wereld. De grootste attractie van deze plek is echter niet Geysir—want deze geiser is al meer dan

een eeuw inactief—maar de vlakbij gele-gen *Strokkur*. Die spuit om de (ongeveer) 15 minuten een straal hete stoom zo'n 30 meter de lucht in. Beide geisers maken deel uit van het geothermische gebied van Haukadalur en laten de bezoeker kennis maken met de randverschijnselen van het vulkanisme, dé bestaansreden van IJsland.

Gulfoss of **Gouden Waterval** is niet de grootste, hoogste of krachtigste maar wel de beroemdste en meest bezochte water-val van IJsland. Ze wordt ook beschouwd als een van de mooiste watervallen aldaar, maar er zijn er zoveel dat een schoonheidswed-strijd voor IJslandse watervallen een ridicule gedachte zou zijn.

Gullfoss zien we geen regenboog maar oogverblindende en met verse sneeuw bedekte ijssculpturen waartussen het water zijn weg zoekt. In Þingvellir genieten we in alle rust van het wondermooie uitzicht, want alle toeristen zijn al vertrokken eer wij—midden in het blauwe uur na zonsondergang—arriveren.

Een strand vol diamanten...

Nee, we hebben het hier niet over de jet-set-diamanten... Aan wat de natuur hier produceert kan geen jet-set-strand tippen. ‘Hier’, daarmee bedoelen we het strand voor het gletsjermeer van *Jökulsárlón*. Gelegen ten zuiden van

de Vatnajökull, Europa’s grootste ijsmassa, is *Jökulsárlón* IJslands grootste en bekendste gletsjerlagune. Het is slechts door een smalle strook land van de Atlantische oceaan gescheiden. Die smalle strook wordt doorsneden door een rivier, die het smeltwater én de van de gletsjer afgebroken ijsbergen naar de oceaan afvoert. Daar worden de ijsbrokken, gepolijst door het oceaanwater, op het zwarte zandstrand geworpen waar ze schitteren als reuze-diamanten. *Breiðamerkursandur* is de echte IJslandse naam van dit strand, maar we moeten het toegeven, ‘diamond beach’ bekt net iets makkelijker...

Bevalt het weer je niet? Wacht dan 15 minuten...

Dit bekend IJslands gezegde gaat heel vaak op, maar tijdens deze reis toch iets minder. Die dekselse aanhoudende Atlantische depressies, weet je wel... Maar het was wel heel toepasselijk op de laatste dag, toen we terugkeerden richting hoofdstad via de zuidkust.

De *Skogafoss* is een van de populairste watervallen van IJsland. Gelegen vlak aan de ringweg, die gans IJsland omringt, is hij zeer toegankelijk en het is bovendien een mooie waterval (dat is natuurlijk een pleonasme want er bestaan geen lelijke watervallen op IJsland).

Eigenlijk stond deze waterval op dag 4 in de planning. Maar op dag 4 was het geen weer om een hond—zelfs geen IJslandse—door te jagen. Het was de dag dat we het water van een andere waterval gewoon in de verkeerde richting—dus van beneden naar boven—zagen ‘vallen’ en dat onze buschauffeur resoluut weigerde verder te rijden na een stop bij de *Seljalandsfoss*—nog zo’n mooie waterval aan de zuidkust. We hebben toen 45 minuten zonder morren gewacht op een parking tot de hevigste windvlagen wat geluwd waren want dat vonden we minder erg dan van de weg geblazen te worden. De stop aan Skogafoss was dus

uitgesteld naar de laatste dag. Bij het vertrek 's ochtends was de hemel felblauw en volgens het weerbericht zou dat de hele dag zo blijven. Maar naarmate de voormiddag vorderde, verschenen er toch meer en meer wolken die donkerder en donkerder werden. Tegen de tijd dat we bij Skogafoss arriveerden, sneeuwde het hevig. De 15 minuten-regel indachtig, gingen we alvast voor een vroege lunch. Dat bleek een goed plan, want zodra we onze maaltijd achter de kiezen hadden, scheen de zon opnieuw uitbundig, konden we een leuke groepsfoto maken en werden we getraakteerd op een schitterende regenboog. IJsland volgens het boekje!

Poollicht voor beginners

Maar... we gingen toch naar IJsland om het noorderlicht te zien? Dat is er in overvloed... boven de wolken. In de tweede helft van de week beginnen we ons te realiseren dat het wel eens de eerste IJslandreis zonder poollicht-waarneming zou kunnen worden.

Op dag 5 is er echter hoop: het weerbericht belooft een zonnige dag en ook 's avonds zou het helder kunnen blijven! *Skaftafell*, *Jökulsárlón* en een ijsgrot onder de *Vatnajökull*... Lees het reisverslag en bekijk de foto's en je weet waarom dit een dag vol superlatieven was. Onder een stralend zonnetje. Het is dan ook al laat eer we het avondmaal achter de kiezen hebben en ons naar buiten begeven in de hoop op een groene hemel. Dat valt tegen... wel sterren, geen poollicht... alhoewel... een grijze zweem in noordelijke richting doet ons de cameraproef doen. Bingo! Groen licht op het scherm! Echt indrukwekkend wordt het helaas niet en iets voor middernacht zoeken we ons bed op. In IJsland bestaat er echter een speciale wekdienst! De onze ging af omstreeks 1.30 uur. Poollicht! Slaapdronken wurmen we ons in onze warme kleren, grijpen fototoestel en zaklampje en haasten ons naar buiten.

En ja hoor, het poollicht is nu duidelijk te zien! We merken variaties in helderheid en beweging. Anderhalf uur kunnen we ervan genieten en foto's nemen. Dan komt er meer bewolking opzetten en kruipen we, voor de 2de keer die nacht, onder de wol.

Voor de meeste deelnemers was dit een eerste kennismaking met het poollicht en het fotograferen ervan. En dat laatste blijkt toch niet zo eenvoudig. Alleen al het rondzeulen met statief en fototoestel in het pikkedonker op een spiegelgladde ondergrond is best een uitdaging. We vinden deze resultaten dus zeker geslaagd als 'groentjes'-foto's! En meteen een goeie reden om nog eens op poollichtreis te gaan en dan nog beter te doen! ■

Zomerreis IJsland

Urania's 12de IJslandreis wordt opnieuw een zomerreis! Medewerker Annelies Barentsen, voor wie IJsland haar tweede thuis geworden is, zal je meenemen naar de minder gefrequenceerde maar des te indrukwekkender West-Fjorden. Een avontuur vol vulkanen, grotten, gletsjers, watervallen, fjorden en walvissen. In de zomer krioelt het aan de IJslandse kusten ook van de zeevogels, waarbij de papegaaiduiker steevast de show steelt. Reis mee en laat je net als Annelies besmetten door de IJsland-microbe!

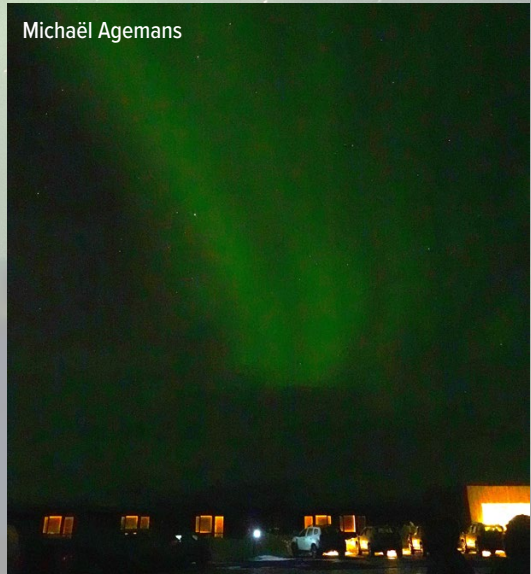
Etienne De Samblanckx

Rudy Beekman

Michaël Agemans

Tania Pieraerts

10 kleine poollicht-weetjes!

 Werner Hamelinck

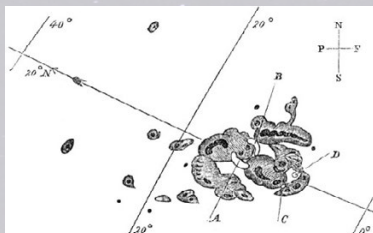
Wist je dat...

- 1 je ook poollicht kan zien vanuit de ruimte?
- 2 er ooit poollicht werd gezien vanop Hawaiï?
- 3 er mensen zijn die poollicht kunnen horen?
- 4 poollicht zo helder kan zijn dat je makkelijk 's nachts buiten de krant kan lezen of met de auto rijden zonder lichten te ontsteken?
- 5 er ook zuiderlicht bestaat?
- 6 dit zuiderlicht minder bekend is omdat de landmassa's op het zuidelijk halfrond verder verwijderd liggen van de magnetische pool dan op het noordelijk halfrond?
- 7 het bestaan van de zonnwind pas in 1958 voorspeld werd?
- 8 je zelf de zonne-activiteit kan volgen?
- 9 Urania een poollicht-werkgroep heeft?
- 10 Urania volgend jaar opnieuw op poollichtexpeditie gaat?

Dat zit zo:

1. Vanuit het ISS werden door de astronauten al heel vaak prachtige beelden gemaakt van het poollicht. Maar ook op Jupiter en Saturnus werd door de Voyagers en hun opvolgers poollicht waargenomen!

Poollicht over het noorden van Montana (V.S.) vanuit het ISS op 30 oktober 2021. Foto: NASA.

Zonnevlekken waargenomen door Richard Carrington op 1 sept. 1859

2. Dat was tijdens een geweldige zonnestorm die bekend staat als het *Carrington Event*, van 1 tot 2 september 1859. Die storm was het gevolg van een heel krachtige coronale massa-uitstoot (CME) van de zon recht naar de aarde. Men schat dat zo'n gebeurtenis zich één tot twee keer per eeuw kan voordoen. Ook in 1921 was er zo'n krachtige uitbarsting, die nu bekend staat als de New York Railroad-storm en op 13 maart 1989 zorgde zo'n zonnestorm voor het lamleggen van het ganse electriciteitsnet van Quebec gedurende 9 uur.

3. Dit verschijnsel noemt men synesthesie en is kortgezegd een eigenschap van de hersenen waarbij visuele en auditieve indrukken gemengd kunnen geraken. Ook abstracte begrippen krijgen bij mensen met synesthesie kleuren. Synesthesie kan ook ondersteunend werken voor het geheugen en hoeft dus niet als iets negatiefs beschouwd te worden. Maar echt hoorbaar is poollicht uiteraard niet: poollicht ontstaat op minstens 60 km hoogte en zelfs al het zou 'knetteren' door de elektrische ontlasting (waarvoor echter geen enkele aanwijzing is), zou het op die afstand sowieso onhoorbaar zijn.

4. Om dat zelf mee te maken moet je zeker eens mee met Urania op poollichtexpeditie!

5. Aurora Borealis betekent letterlijk 'noordelijke dageraad', op het zuidelijk halfrond heet dit dan 'Aurora Australis' of 'zuidelijke dageraad'.

6. Enkel de zuidelijkste regio's van Nieuw Zeeland zien geregeld poollicht. Op andere zuidelijke continenten is het bijna even zeldzaam als in België of Nederland. De meeste opnamen van het zuiderlicht komen van wetenschappelijke stations op Antarctica. Maar om poollicht daar te fotograferen moeten vaak extreem koude temperaturen worden doorstaan.

Aurora Australis (2012). Foto: Sven Lidstrom
– USAP National Science Foundation.

7. Dit werd voorspeld door de Amerikaanse zonnefysicus Eugène Parker. Naar hem werd de Amerikaanse zonneprobe 'Parker Solar Probe' genoemd die de zon het dichtst zou naderen ooit, tot op amper 6 miljoen km. Dat is ongeveer 4 x de diameter van de zon. De zonnewind ontstaat doordat veldlijnen van de zon openbreken en geladen deeltjes uit de zon kunnen ontsnappen. De zonnewind is echter geen gezapig briesje, meestal bedraagt de snelheid tussen de 300 en 500 km/s. De snelheid kan zelfs toenemen tot zo'n 2000 km/s na een grote uitbarsting. Hoe hoger de snelheid, hoe meer kans op poollicht, hoe helderder en hoe verder het op lagere breedteliggingen kan worden waargenomen.

8. Reeds met een kleine telescoop en veilige zonnefilter kan je het aantal zonnevlekken en zonnevlekgroepen tellen. In 1848 werd een methode uitgedacht door de Zwitserse astronoom Rudolf Wolf om de observaties van verschillende waarnemers te vergelijken. Vandaag spreken we dan ook van het Wolf-getal. Dit is de som van het aantal vlekken met het aantal groepen maal 10, vermenigvuldigd met een reductie-coëfficiënt die bepaald wordt door de locatie en het gebruikte instrument.

9. Het belangrijkste doel van deze werkgroep is het waarnemen van poollicht vanuit België, wat geen gemakkelijke taak is. Dit maakt de uitdaging des te groter. Meer info op <https://www.uraniam.be/community/werkgroepen/poollicht>

Poollicht in Horebeke – november 2004.
Foto: Didier Van Hellemont.

10. Urania's astroreizen kan je volgen op www.astroreizen.be. Vergeet je zeker niet in te schrijven op de nieuwsbrief!